

Отримано: 14 листопада 2024 р.

Прорецензовано: 09 грудня 2024 р.

Прийнято до друку: 18 грудня 2024 р.

e-mail: d.v.njedjelko@nuwm.edu.ua

ORCID-ідентифікатор: <https://orcid.org/0009-0003-1054-866X>

DOI: 10.25264/2311-5149-2024-35(63)-4-9

Неделько Д. В. Особливості формування креативного імперативу економічного розвитку. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»* : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, грудень 2024. № 35(63). С. 4–9.

УДК: 330.3: 7.091

JEL-класифікація: F 01, F 29, O 15

Неделько Денис Валерійович,

здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня

Національного університету водного господарства та природокористування

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОГО ІМПЕРАТИВУ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

У статті наведено характеристики нової глобальної економічної системи. Обґрунтовано, що креативна економіка та креативні індустрії є глобальним імперативом світового економічного розвитку, тобто обов'язковим елементом сучасної світової економічної системи. Встановлено, що саме людина, її креативний потенціал, інтелектуальний капітал є основним формуючим фактором креативного імперативу економічного розвитку. Досліджено значення людського фактору у розвитку креативної економіки. Визначено, що шостий технологічний устрій залежить від розвитку креативних індустрій, які інтегровані в систему економіки, і можуть стати генератором перетворень.

Ключові слова: креативний імператив, креативна економіка, креативні індустрії, потенціал розвитку креативних індустрій, шостий технологічний устрій.

Denys Niedielko,

Postgraduate student,

National University of Water and Environmental Engineering

FEATURES OF THE CREATIVE IMPERATIVE OF ECONOMIC DEVELOPMENT FORMATION

The article describes the characteristics of the new global economic system. It is substantiated that the creative economy and creative industries are a global imperative of world economic development, that is, a mandatory element of the modern world economic system. It was determined that creative industries are a special socio-economic activity that affects socio-economic transformations, focused on the construction of a knowledge economy system, which, in turn, is based on the results of profound technological changes.

In the course of studying the works of foreign scientists, we identified three important vectors of the latest research on the creative vector of economic development: 1. the role of human capital and education in the formation and development of the creative economy; 2. the impact of digitalization and artificial intelligence on creative industries; 3. the importance of creative industries in the innovative development of the economy and the achievement of sustainable development goals.

It is substantiated that the person, their creative potential, and intellectual capital are the main forming factors of the creative imperative of economic development. The importance of the human factor in the development of the creative economy has been studied. It was established that in the conditions of socio-economic transformations, qualitatively new aspects of the formation of the potential for the development of creative industries arise. A dialectical process is observed: on the one hand, the above-mentioned transformations are impossible without updating approaches to the formation of the potential for the development of creative industries, and on the other hand, they cause qualitative shifts in the economic system, which are necessary for the emergence of new approaches to its formation. The potential for the development of creative industries is influenced by the following factors: the distribution of the effects of the process of interaction between the potential for the development of creative industries and the economic system in the global economic space is uneven; accordingly, the unevenness of modern economic transformations is observed; information technologies are becoming one of the dominant factors of the production process, the center of the global economy, and the economies of the least developed countries are deprived of the opportunity to own advanced information technologies, because their population does not have the appropriate knowledge and means to acquire such knowledge; modern transformations have changed the functional content and structure of the global economic system, and the weight of the social economy in the aggregate GDP of the most developed countries of the world has increased.

It was determined that the sixth technological system depends on the development of creative industries, which are integrated into the economic system and can become a generator of transformations.

Keywords: creative imperative, creative economy, creative industries, creative industries development potential, sixth technological system.

Постановка проблеми. Термін імператив має декілька значень. Згідно зі словником української мови – це безастережна, категорична вимога, наказ [1]. У юриспруденції цей термін пов’язують з обов’язковістю.

На думку І. В. Тимків, імперативи глобального розвитку – це обов’язкові, об’єктивно зумовлені принципи поведіння суб’єктів глобальної системи, ключовими серед яких є: 1) політичні; 2) науково-технологічні; 3) інформаційні; 4) культурні; 5) екологічні; 6) людського розвитку; 7) соціально-економічні [2, с. 176].

Деякі науковці визнають лише один глобальний економічний імператив (наприклад, сталий розвиток), однак на нашу думку, потрібно зважати на синергетичність світової соціально-економічної системи, яка передбачає існування великої кількості взаємопов’язаних факторів для забезпечення її трансформації та безперервного розвитку. Відтак, обґрунтованості набуває думка про існування значної кількості глобальних імперативів, які забезпечуватимуть розвиток світової економіки. Тому у контексті нашого дослідження креативна економіка та креативні індустрії розглядаються як глобальний імператив світового економічного розвитку, тобто обов’язковий елемент сучасної світової економічної системи. Креативні індустрії – це особлива суспільно-господарська діяльність, яка впливає на соціально-економічні перетворення, орієнтовані на побудову системи економіки знань, що в свою чергу, ґрунтується на результатах глибоких технологічних змін.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у дослідження теоретичних і практичних аспектів креативного імперативу економічного розвитку здійснили українські науковці. Так, обґрунтованню теоретико-методологічних засад формування креативного імперативу та понятійного апарату креативної економіки в процесі еволюції глобальної економічної парадигми присвячено праці Д. В. Копійки [3]. Наукові напрацювання І. С. Каленюк Н. Б. та Кузнєцової визначають місце і роль креативних і культурних індустрій в інноваційному процесі на основі узагальнення існуючих наукових поглядів щодо значення інноваційної складової креативної економіки [4]. Г. М. Самійленко дослідила теоретичні основи формування та розвитку креативного сектору економіки в умовах становлення нової економіки, його сутність та розуміння, а також особливості функціонування креативної економіки з погляду системного підходу [5].

На рівні світової науки існує досить багато напрацювань, присвячених вивченню креативної економіки, її внеску у досягнення цілей сталого розвитку, впливу на економічний прогрес та соціальні трансформації. В ході вивчення праць зарубіжних науковців нами було помічено три вагомих вектори новітніх досліджень у даній сфері:

1. Роль людського капіталу та освіти у формуванні та розвитку креативної економіки.
2. Вплив цифровізації та штучного інтелекту на креативні індустрії.
3. Значення креативних індустрій у інноваційному розвитку економіки та досягненні цілей сталого розвитку.

Наприклад, науковці з США, як-от: Амітрайеет Батабьял та Намід Беладі (Amitrajeet A. Batabyal, Namid Beladi) – вивчають аспекти економічного зростання в творчому регіоні шляхом аналізу доходів творчого класу – художників та інженерів [6]. Індонезійські науковці Алні Рахмаваті, Срі Нандарі Вахунінгш, Аскар Гарад (Alni Rahmawati, Sri Handari Wahyuningsih, Askar Garad) обґрунтовують, що навчання, фінансова грамотність, індивідуальний контроль та самосприйняття є критично важливими факторами впливу на ефективність суб’єкта господарювання в умовах креативної економіки [7].

Колективом голландських науковців було здійснено аналіз рівня цифрових навичок серед професіоналів креативних індустрій (87 осіб) через тестування їх продуктивності за наступними напрямками: аналіз інформації, критичне мислення, креативність і навички вирішення проблем у цифровій сфері. Проведене дослідження показало, що учасники мали найбільші труднощі з оцінкою цифрової інформації та навичками вирішення проблем у цифровій сфері [8].

Вплив штучного інтелекту – рушійної сили нової шостої хвилі технологічного прогресу, на розвиток креативної економіки досліджується у статті Рамазана Усту, Надіде Севіл Наліці Тулуце, Мустафи Аукаса (Ramazan Uctu, Nadide Sevil Halici Tuluce, Mustafa Aykas) [26]. Китайські науковці Яронг Жан, Тенгфеї Ванг, Хуеченг Бі (Yarong Zhan, Tengfei Wang, Xuecheng Bi) вивчають вплив цифрових технологій на просторову організацію творчих індустрій, що розвиваються (основний акцент зроблено на індустрії цифрових ігор Китаю) [9].

Моніка Клеїн, Лаїма Герлітц, Моніка Спучалска-Войткієвіц (Monika Klein, Laima Gerlitz, Monika Srychalska-Wojtkiewicz) вважають, що культурні індустрії за своєю природою орієнтовані на цифрові технології. У проведеному ними дослідженні вивчалася, як культурні індустрії можуть вплинути на стійкий розвиток і водночас задовольнити зростаючі суспільні потреби [10]. Вчена з Нової Зеландії Лідія Кірофф (Lydia Kiroff) розглядала вплив креативної індустрії дизайну на антропогенне середовище [11].

Мета дослідження: вивчити тенденції світового економічного розвитку, його імперативів; окреслити характеристики глобальної економічної системи як підґрунтя сучасних соціально-економічних перетворень; визначити роль креативних індустрій у світових трансформаційних процесах; виокремити значення людського фактору у становленні та розвитку креативної економіки.

Виклад основного матеріалу. Для виокремлення імперативів глобального розвитку слід визначити характеристики глобальної економічної системи, яка нині переживає значні трансформаційні процеси (рис. 1).

Рис. 1. Характеристики глобальної економічної системи як підґрунтя сучасних соціально-економічних перетворень

Джерело: сформовано автором.

Очевидним є те, що саме людина, її креативний потенціал, інтелектуальний капітал стають рушійною силою інноваційного розвитку, основним формуючим фактором креативного імперативу економічного розвитку (рис. 2).

Людина, її інтелектуальні та творчі здібності формують потенціал розвитку креативних індустрій, який розвивається на різних рівнях організації процесу суспільного відтворення (в домогосподарствах, суб'єктах підприємницької діяльності та неприбуткових організаціях, в економічних системах мезо- і макрорівня). На рівні домогосподарств формуються загальні основи потенціалу розвитку креативних індустрій – ставлення до здорового способу життя і розуміння його значення, навички соціальних комунікацій, здатність до навчання і самостійного мислення, основи соціальної поведінки, елементарні знання щодо різноманітних аспектів природного середовища, економіки, суспільства. На вищих рівнях організації процесу суспільного відтворення відбувається розвиток основ потенціалу розвитку креативних індустрій, виникають розгорнуті, складні форми його організації, які в подальшому впливають на економіку і суспільство.

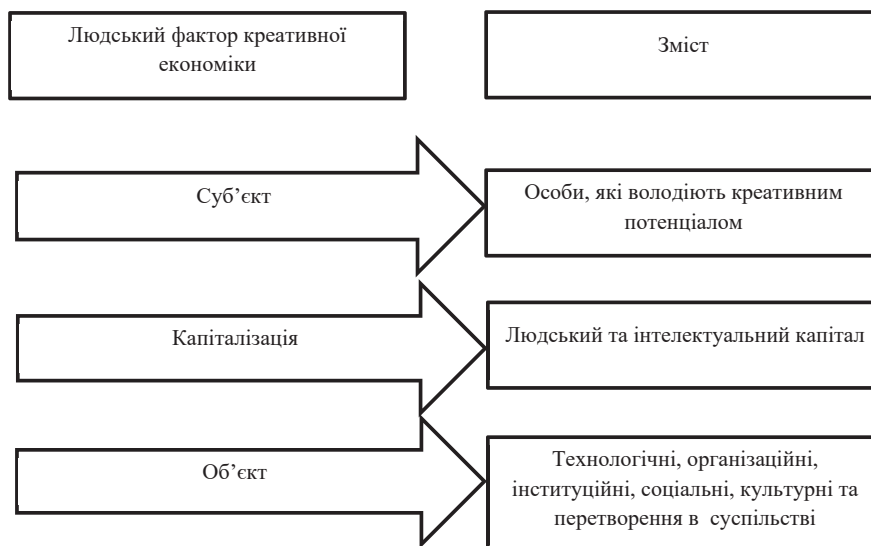

Рис. 2. Значення людського фактору у розвитку креативної економіки

Джерело: сформовано автором.

В умовах соціально-економічних трансформацій виникають якісно нові аспекти формування потенціалу розвитку креативних індустрій, спостерігається діалектичний процес: з одного боку вищезазначені трансформації неможливі без оновлення підходів до формування потенціалу розвитку креативних індустрій, а з іншого боку – вони зумовлюють якісні зрушення в економічній системі, які необхідні для виникнення нових підходів до його формування (рис. 3).

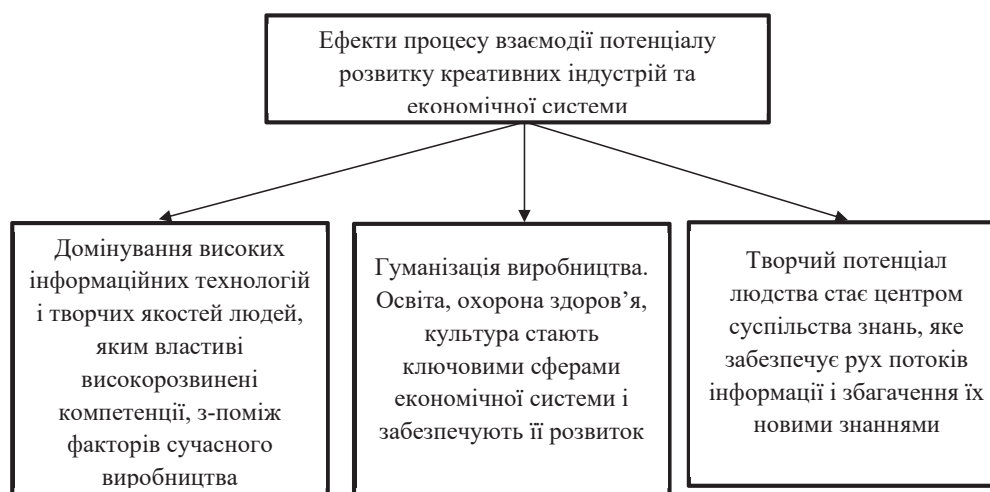

Рис. 3. Значення людського фактору у потенціалі розвитку креативних індустрій

Джерело: сформовано автором.

За наведеним вище рисунком можна виокремити наступні логічні висновки: по-перше, розподіл вказаних ефектів процесу взаємодії потенціалу розвитку креативних індустрій та економічної системи в глобальному економічному просторі відбувається нерівномірно, відповідно, спостерігається нерівномірність сучасних економічних трансформацій; по-друге, інформаційні технології стають одним із домінуючих факторів процесу виробництва, центром глобальної економіки, причому економіки найменш розвинених країн (Ангола, Бенін, Буркіна-Фасо, Демократична Республіка Конго, Ефіопія, Мадагаскар, Судан, Афганістан, Бангладеш, Камбоджа, Лаос та інші) обділені можливістю володіти розвиненими інформаційними технологіями, адже їх населення не має відповідних знань та засобів, для здобуття таких знань; по-третє, сучасні перетворення змінили функціональний зміст і структуру глобальної економічної

системи (з'явилися нові вагомі сфери і галузі: консалтинг, аудит різноманітних процесів, веб-дизайн, онлайн-торгівля, веб-аналітика), зросла вага соціальної економіки у сукупний ВВП найбільш розвинених країн світу.

Більшість соціально-економічних інформацій зумовлена зміною технологічного устрою. Сьогодні спостерігаємо активне становлення шостого технологічного устрою, ключовими напрямками формування якого є:

- біотехнології, які опираються на елементи нового знання в таких областях науки, як молекулярна біологія, біохімія, генна інженерія;
- нанотехнології, які ґрунтуються на елементах нового знання в молекулярній фізиці, теорії нанооб'єктів;
- технології штучного інтелекту, які опираються на елементи нового знання в інформатиці, математичному моделюванні, біофізиці;
- інформаційні технології, які ґрунтуються на елементах нового знання в інформатиці, теорії мереж, теорії комунікацій, теорії дизайну тощо.

Висновки. Новий технологічний устрій залежить від розвитку креативних індустрій, які інтегровані в систему економіки, і можуть стати генератором перетворень. Глибина і динаміка технологічних трансформацій обумовлює постановку неординарних завдань економічного розвитку, які виходять за рамки вже накопиченого досвіду. Для вирішення таких завдань не можна застосовувати існуючі стандартні підходи, методики та інструменти. Виникає необхідність у застосуванні креативних можливостей економіки, які дозволяють використовувати творчий підхід до вирішення неординарних завдань. Це обґрунтовує думку про те, що креативні можливості та створення умов для їхньої інтеграції у світову економічну систему, тобто креативна економіка в цілому, є імперативом економічного розвитку.

Література:

1. Імператив. Словник української мови онлайн. URL: <https://sum20ua.com/?wordid=38968&page=1220> (дата звернення: 30.12.2024).
- Imperativ. Slovnyk ukrainsoi movy onlain [Dictionary of the Ukrainian language online]. URL: <https://sum20ua.com/?wordid=38968&page=1220> [in Ukrainian] (2024, December 30).
2. Тимків І. В. Природа сучасних імперативів глобального розвитку. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2014. № 19. Вип. 2 (1). С. 176-179.
- Tymkiv I. V. Pryroda suchasnykh imperatyviv hlobalnoho rozvytku [Nature of modern imperatives of global development]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Ekonomika [Bulletin of Odessa National University. Series: Economy]*. 2014. № 19. 2 (1). P. 176-179 [in Ukrainian].
3. Копійка Д. В. Креативний імператив еволюції глобальної економічної парадигми. *Вчені записки*. К.: КНЕУ, 2018. № 19. С. 137-151.
- Kopiika D. V. Kreatyvnyi imperativy evoliutsii hlobalnoi ekonomichnoi paradyhmy [The creative imperative of the evolution of the global economic paradigm]. *Vcheni zapysky [Scholarly notes]*. K.: KNEU, 2018. № 19. P. 137-151 [in Ukrainian].
4. Каленюк І., Кузнецова Н. Креативна економіка у світовому інноваційному процесі. *Міжнародна економічна політика*. 2022. № 1. С. 101-123. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Мер_2022_1_7 (дата звернення: 30.12.2024).
- Kalenyuk I., Kuznetsova N. Kreatyvna ekonomika u svitovomu innovatsiinomu protsesi [Creative economy in the global innovation process]. *Mizhnarodna ekonomichna polityka [International economic policy]*. 2022. № 1. S. 101-123. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Мер_2022_1_7 [in Ukrainian] (2024, December 30).
5. Самійленко Г. Креативна економіка: теоретичні засади та особливості її функціонування в умовах становлення нової економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2020. № 2. С. 31-42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/рреу_2020_2_5 (дата звернення: 30.12.2024).
- Samiilenko H. Kreatyvna ekonomika: teoretychni zasady ta osoblyvosti yii funktsionuvannia v umovakh stanovlennia novoi ekonomiky [Creative economy: theoretical foundations and features of its functioning in the conditions of the formation of a new economy]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia [Problems and prospects of economics and management]*. 2020. № 2. 3. 31-42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/рреу_2020_2_5 [in Ukrainian] (2024, December 30).
6. Amitrajeet A. Batabyal, Hamid Beladi. Artists, engineers, and aspects of economic growth in a creative region. *Economic Modelling*, Volume 71, 2018. Pages 214-219. URL: <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2017.12.013> (дата звернення: 30.12.2024).
- Amitrajeet A. Batabyal, Hamid Beladi. Artists, engineers, and aspects of economic growth in a creative region. *Economic Modelling*, Volume 71, 2018. Pages 214-219. URL: <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2017.12.013> (2024, December 30).
7. Alni Rahmawati, Sri Handari Wahyuningsih, Askar Garad. The effect of financial literacy, training and locus of control on creative economic business performance. *Social Sciences & Humanities Open*. Volume 8, Issue 1, 2023, 100721. URL: <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2023.100721> (дата звернення: 30.12.2024).

Alni Rahmawati, Sri Handari Wahyuningsih, Askar Garad. The effect of financial literacy, training and locus of control on creative economic business performance. *Social Sciences & Humanities Open*. Volume 8, Issue 1, 2023, 100721. URL: <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2023.100721> (2024, December 30).

8. Ester van Laar, Alexander J.A.M. van Deursen, Jan A.G.M. van Dijk, Jos de Haan. Measuring the levels of 21st-century digital skills among professionals working within the creative industries: A performance-based approach. *Poetics*. Volume 81, 2020, 101434. URL: <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2020.101434> (дата звернення: 30.12.2024).

Ester van Laar, Alexander J.A.M. van Deursen, Jan A.G.M. van Dijk, Jos de Haan. Measuring the levels of 21st-century digital skills among professionals working within the creative industries: A performance-based approach. *Poetics*. Volume 81, 2020, 101434. URL: <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2020.101434> (2024, December 30).

9. Ramazan Uctu, Nadide Sevil Halici Tuluçe, Mustafa Aykac. Creative destruction and artificial intelligence: The transformation of industries during the sixth wave. *Journal of Economy and Technology*. Volume 2, 2024. Pages 296–309. URL: <https://doi.org/10.1016/j.ject.2024.09.004> (дата звернення: 30.12.2024).

Ramazan Uctu, Nadide Sevil Halici Tuluçe, Mustafa Aykac. Creative destruction and artificial intelligence: The transformation of industries during the sixth wave. *Journal of Economy and Technology*. Volume 2, 2024. Pages 296–309. URL: <https://doi.org/10.1016/j.ject.2024.09.004> (2024, December 30).

10. Yarong Zhan, Tengfei Wang, Xuecheng Bi. Creative production in the digital age: A network analysis of the digital game industry in China. *Geoforum*. Volume 157, 2024. URL: <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2024.104158> (дата звернення: 30.12.2024).

Yarong Zhan, Tengfei Wang, Xuecheng Bi. Creative production in the digital age: A network analysis of the digital game industry in China. *Geoforum*. Volume 157, 2024. URL: <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2024.104158> (2024, December 30).

11. Monika Klein, Laima Gerlitz, Monika Spsychalska-Wojtkiewicz. Cultural and creative industries as boost for innovation and sustainable development of companies in cross innovation process. *Procedia Computer Science*. Volume 192, 2021. Pages 4218–4226. URL: <https://doi.org/10.1016/j.procs.2021.09.198> (дата звернення: 30.12.2024).

Monika Klein, Laima Gerlitz, Monika Spsychalska-Wojtkiewicz. Cultural and creative industries as boost for innovation and sustainable development of companies in cross innovation process. *Procedia Computer Science*. Volume 192, 2021. Pages 4218–4226. URL: <https://doi.org/10.1016/j.procs.2021.09.198> (2024, December 30).

12. Lydia Kiroff. Nexus between creative industries and the built environment: Creative placemaking in inner Auckland. *Frontiers of Architectural Research*. Volume 9, Issue 1, 2020. Pages 119–137. URL: <https://doi.org/10.1016/j.foar.2019.08.004> (дата звернення: 30.12.2024).

Lydia Kiroff. Nexus between creative industries and the built environment: Creative placemaking in inner Auckland. *Frontiers of Architectural Research*. Volume 9, Issue 1, 2020. Pages 119–137. URL: <https://doi.org/10.1016/j.foar.2019.08.004> (2024, December 30).

13. Гришук А.М. Необхідність зміни технологічного укладу на основі драйверів економічного зростання. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. Том 31 (70). № 2, 2020. DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-2-14> (дата звернення: 30.12.2024).

Hryshchuk A.M. Neobkhdnist zminy tekhnolohichnoho ukladu na osnovi draiveriv ekonomichnoho zrostantia [The need to change the technological structure based on the drivers of economic growth]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Ekonomika i upravlinnia [Academic notes of TNU named after V. AND. Vernadskyi. Series: Economics and management]*. 31 (70). № 2, 2020. DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-2-14> [in Ukrainian] (2024, December 30).